

AYLIK BÜLTEN

Stratejik Görünüm

Sayı 4

Aralık 2023

Küresel Jeopolitik Görünüm: İsrail-Hamas Çatışmasında Son Durum

İSRAİL-HAMAS: GEÇİCİ ATEŞKES SÜRECİ VE MUHTEMEL SENARYOLAR

İsrail devlet televizyonu KAN'a konuşan analist Roi Şaron, İsrail'in esir takası anlaşmasına "yeşil ışık" yaktığını ve Hamas'ın yanıtını beklediğini; "Geçtiğimiz günlerde Hamas İsrail'e bir teklif iletti ve Hamas'ın şart ve taleplerinin kabul edilmesi konusunda İsrail'de mutabakata varıldı. Artık top Hamas'ın sahasında ve Hamas'ın aslında sorumluluk ve ciddiyet göstermesi gerekiyor. Olumlu yanıt verirse doğrulanabilir bir anlaşmaya girmiş olacağız" ifadelerini kullanmıştı.

Söz konusu süreç 24 Kasım tarihinde netlik kazandı ve dört gün sürecek geçici ateşkes resmi olarak başladı. Her iki taraf da öncelikle kadın ve çocukları serbest bırakacak. Katar, ABD ve Mısır'ın öncülüğünü yaptığı ateşkes, Gazze'de haftalardır saldırı altında olan Filistin halkıyla birlikte, esir alınan İsraililer için bir nebze rahatlama vaat ediyor.

Hamas, 7 Ekim saldırılarında kaçırdığı yaklaşık 240 rehineden en az 50'sini serbest bırakmanın sözünü verdi. Hamas, İsrail'in de 150 Filistinli mahkûmu serbest bırakacağını söyledi. İsrail'in yapmış olduğu açıklamaya göre serbest bırakılan her 10 İsraili rehine için ateşkes bir gün daha uzatılacak. Geçici ateşkes müzakereleri haftalar sürdü. Bu kapsamda, İsrail'in yaklaşık iki ay önce Hamas'a savaş ilan etmesinden bu yana çatışmalarda ilk önemli kırılma yaşanmış oldu.

30 Kasım'da geçici ateşkesin bir gün süreyle uzatıldığı açıklandı. Buna karşın İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, ateşkesin sona ermesinin ardından Hamas'ın askeri kabiliyetlerini yok etmek, Gazze'deki 16 yıllık egemenliğine son vermek ve Hamas ve diğer gruplar tarafından Gazze'de tutulan tahmini 240 esirin tamamını iade etmek için savaşa devam etme sözü verdi. Dolayısıyla geçici ateşkes sürecinin ardından çatışmaların yeniden alevlenebileceği ve siyasal/askeri stratejinin farklılaşabileceği düşünülüyor.

Mossad Başkanı David Barnea, "ister daha kalıcı bir ateşkes, ister yeni bir çatışma dönemi olsun, bundan sonrası farklı olacak" ifadeleriyle beklenen durumu destekledi. İsraili analist Nour Odeh, "2. aşamanın 1. aşamanın devamı olmayacağını, bombardımanın yeniden başlayacağını ve Gazze'nin güneyinde bir kara saldırısı olasılığının büyük ölçüde gerçekleşeceğini" açıkladı. Buna karşın, bir milyon askerin üçte birini seferber eden, son teknoloji ürünü silahları kullanan ve bölgede önemli bir askeri varlığa sahip olan İsrail'in gücü ile orantılı bir konumda olmadığını, Hamas'ın ise İsrail'in orantısız/aşırı güç kullanımından fayda sağlamaya çalıştığını ifade edebiliriz. Hamas bu şekilde kendisine sempati, İsrail'e antipati yaratma çabası yürütmekte, muharebeyi kaybetmeyi ama uzun vadede savaşı kazanmayı düşünmektedir, diyebiliriz.

AVRUPA'DA YÜKSELEN AŞIRI SAĞ VE ARJANTİN SEÇİMLERİ

Demokrasi, insan hakları, sosyal devlet gibi olguların çağdaş medeniyet anlayışına eklemlendiği Avrupa imajı, yakın geçmişten itibaren etkisini artıran aşırı sağ partilerin popülist siyaseti ile zedelenmeye başladı. Son zamanlarda büyük bir ivme yakalayan aşırı sağ siyaset, İtalya'daki seçimlerden sonra trend tırmanışındaki önemli başarısını elde etti. Giorgia Meloni'nin liderliğini üstlendiği İtalyan aşırı sağ, Avrupa'da yükselişe geçen aşırı sağcı diğer partilerin yapamadığını başararak, Mussolini döneminin ardından iktidara gelen ilk aşırı sağcı iktidar ve Meloni ise İtalya için "ilk kadın başbakan" oldu.

Meloni, sağ popülist retoriği çerçevesinde yürüttüğü seçim kampanyası boyunca "Tanrı, vatan" kavramları üzerinde önemli klişe vurgular yaparken özellikle aile ve genç nüfus sorunu gibi İtalya'nın hassasiyetleri gerçeğini de göz ardı etmeden seçmenin oyunu kazandı. Meloni'nin en fazla dikkat çeken çıkışlarından biri ise yabancı karşıtlığı ve mülteci sorunu üzerine inşa edilmişti.

İtalya'dan önce İsveç'te 11 Eylül günü yapılan seçimlerde, Neo-Nazi temelli bir siyasi parti olma özelliğini taşıyan İsveç Demokratları, sandıktan ikincilikle çıkarak Sosyal demokratları hüsrana uğrattı. Macaristan'da aşırı sağcı iktidar, göçmen karşıtlığı söylemini sertleştirirken Polonya'daki Andrzej Duda iktidarı ise LGBT+ karşıtlığı konusundaki katı tavrını sürdürdü. Fransa'da Macron'un rakibi aşırı sağcı Marine Le Pen seçimi kaybetmiş olmasına rağmen oylarını artırdı. Avrupa'daki aşırı sağcı hareketin benzer yükseliş örnekleri Avusturya ve Hollanda'da da kendini gösterirken İspanya ve Portekiz de ise İtalya'daki Meloni zaferini destekleyen mesajlar verildi.

Avrupa'da esen aşırı sağ rüzgarı son günlerde Arjantin'de de hissedildi. Arjantin'de aşırı sağcı Javier Milei, 19 Kasım'da yapılan seçimlerin ardından cumhurbaşkanı seçildi. Eski Amerikan Başkanı Donald Trump benzeri aykırı açıklamaları ve Arjantin ekonomisini iyileştirmek adına sunduğu radikal çözümlerle dikkat çeken Milei, uzun yıllar ekonomi profesörü olarak görev yapmış, televizyon programlarıyla tanınmaya başlanmıştı.

Sağlık sistemini ve bazı kamu kurumlarını özelleştirmeyi, kamu harcamalarını kısıtlamayı ve vergileri düşürmeyi hedefleyen Milei'nin seçim öncesi eleştirildiği noktalardan biri de Arjantin Merkez Bankası'nın yanı sıra, çevre, sağlık, eğitim gibi bakanlıkları kapatacağını söylemesiydi.

Milei'nin hedefinde ekonomik ilişkileri yeniden düzenlemek de var. "Komünistlerle başa çıkmadığı" için Brezilya ve Çin gibi Arjantin'in en büyük ticaret ortaklarıyla devletler arası ilişkileri durdurmak, bu ilişkileri özel yatırımcı ve işletmecilere bırakma hedeflerini dile getiriyor. Milei geçtiğimiz günlerde hükümet olarak ABD, İsrail ve "özgür dünyayla" işbirliği içinde olacağını, ayrıca, Arjantin pesosu yerine ABD doları getireceğini de ifade etti.

RUSYA DÜZENSİZ GÖÇMENLERİ KOZ OLARAK MI KULLANIYOR ?

Finlandiya Başbakanı Petteri Orpo, Rusya üzerinden yasa dışı geçişleri durdurmak için 24 Kasım Cuma gece yarısından itibaren Rusya ile olan 9 sınır kapısından 8'ini kapatacaklarını duyurdu. Geçtiğimiz günlerde 600'den fazla düzensiz göçmen, Rusya üzerinden Finlandiya'ya gelmişti. Rusya ile bin 340 kilometre ortak sınıra sahip olan Finlandiya, yasa dışı geçişleri durdurmak için 18 Kasım'da 4 sınır kapısını kapatmıştı.

Rusya Dışişleri Bakanlığı ise, Finlandiya'nın sınır geçiş noktalarını kapatmasına tepki olarak Finlandiya'nın Rusya Büyükelçisi Antti Helantere'i Dışişleri Bakanlığına çağırarak "Kontrol noktalarının kapatılması ülkelerimizin on binlerce vatandaşının hak ve çıkarlarını ihlal etmektedir" açıklamasıyla protesto notası vermişti.

Finlandiya'dan sonra Estonya da Rusya'yı göçmenleri silah olarak kullanmakla suçladı. Estonya İçişleri Bakanı Laanemets, göçmenlerin Estonya sınır kapılarında "planlı bir şekilde ve 7 ila 11 kişilik gruplar halinde" görüldüklerini ve göçmenlerin geri çevrilişinin Rus sınır muhafızlarının önceden hazırlanmış bir kayıt cihazıyla filme aldığını söyledi. Ayrıca çoğunluğu Somali ve Suriye'den olmak üzere yaklaşık 30 göçmenin Narva geçiş noktasından Estonya'ya girmeye çalıştığını, hiçbirinin sığınma talebinde bulunmadığını ve hepsinin geri çevrildiğini belirtti.

Kremlin, Rusya'nın yasadışı göçmenleri kasıtlı olarak Finlandiya sınırına doğru ittiğini yalanladı ve Rus sınır muhafızlarının görevlerini kurallara uygun olarak yerine getirdiğini söyledi. Avrupa Birliği'nin sınır koruma ajansı Frontex ise Finlandiya'ya sınırların güvenliğine yardımcı olmak için onlarca memur ve teçhizatı takviye olarak göndereceğini açıkladı.

Bkz: <https://www.ih.com.tr> / <https://tr.euronews.com>

İRLANDA'DA DÜZENSİZ GÖÇMEN GERGİNLİĞİ

İrlanda'nın başkenti Dublin'de şehir merkezindeki bir okulun dışında meydana gelen bıçaklı saldırıda 3'ü çocuk 5 kişinin yaralandığı bildirildi. Yerel basın yaralı kadının okul çalışanı olduğunu yazdı. Çocuklardan birinin durumunun da kritik olduğu açıklandı. İrlanda polisi, terör ihtimalini göz ardı etmediklerini bildirdi. Bununla birlikte saldırganın yabancı uyruklu (Cezayir) olduğu iddiası göçmen karşıtı Dublinlileri sokağa döktü. Polisle öfkeli kalabalık arasında çatışma çıktı. Polis, olayları "aşırı sağ ideoloji tarafından yönlendirilen tam bir çılgın holigan grubunun işi" olarak addetti.

İrlanda Adalet Bakanı Helen McEntee, konuya ilişkin yaptığı açıklamada, "Dublin şehir merkezinde meydana gelen korkunç saldırı hepimizi şoke eden dehşet verici bir suç, ancak şehir merkezimizde tanık olduğumuz sahnelere de müsamaha gösterilemez ve gösterilmeyecektir" ifadesini kullandı.

Bkz: <https://www.ntv.com.tr> / <https://tr.euronews.com>

Küresel Ekonomik Görünüm: ABD, Avrupa ve Asya

ABD: Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Moody's mali gücüne yönelik aşağı yönlü riskler nedeniyle ABD'nin kredi not görünümünü negatife çekti. Buna karşın kredi notu en yüksek seviye olan Aaa'da kaldı. Raporda Moody's federal faiz ödemelerinin gelir ve GSYH'ye göre 2022'deki yüzde 9,7 ve yüzde 1,9 seviyesinden 2033 itibarıyla sırasıyla yüzde 26 ve yüzde 4,5 civarına çıkmasını beklediğini ifade etti.

Kurum tarafından yapılan açıklamada, görünümün negatife çevrilmesinin temel nedeninin, ABD'nin mali gücüne yönelik aşağı yönlü risklerin artması olduğu belirtildi. Ayrıca yüksek faiz oranları karşısında, hükümet harcamalarını azaltmaya veya gelirleri artırmaya yönelik sıkılaştırıcı maliye politikası önlemleri olmadan ABD'nin mali açık boyutunun yüksek seviyede kalacağı ve bu durumun da bunun da borç ödeme gücünü önemli ölçüde zayıflatacağının öngörüldüğü aktarıldı.

Ayrıca, ABD Kongresi'ndeki devam eden siyasi kutuplaşmanın ve birbiri ardına gelen hükümetlerin borç karşılama gücündeki düşüşü yavaşlatacak bir mali plan üzerinde fikir birliğine varamama riskini artırdığı ifade edildi.

Avrupa: Avrupa Merkez Bankası (ECB) Başkanı Christine Lagarde, politika faizini yüzde 4 seviyesinde tutmanın, piyasalarda fiyatları dizginlemeye yardım edeceğini belirtti. Lagarde Financial Times tarafından düzenlenen bir etkinlikte, merkez bankasının mevcut parasal hamlelerinin işe yaraması gerektiği konusunda güven kazandığının sinyalini verdi. Şu anda gelinen seviyede uzun süreli olarak kalınabilirse, yüzde 2'lik enflasyon hedefine ulaşma konusunda önemli bir gelişme kaydedilebileceğini ancak büyük şoklar ortaya çıkarsa, şokların niteliğine bağlı olarak, uygulanan politika kararlarının yeniden gözden geçirilebileceğinin sinyallerini verdi.

Avrupa Merkez Bankası (ECB) geçen ayki son toplantıda mevduat faizini yüzde 4'te sabit bırakmıştı. Enflasyonun 2024'ün çoğunda yaklaşık yüzde 3 seviyesinde seyretmesi ve 2025'te hedeflenen yüzde 2 seviyesine düşmesini bekleniyor.

Asya: Japonya'da Ekim ayında yurt içi kurumsal üretici fiyatlarında sert bir yavaşlama trendi görüldü. Bu durum piyasalarda, maliyet baskılarının kademeli olarak azaldığının bir işareti olarak yorumlandı.

Üretici fiyatları Ekim ayında geçen yılın aynı ayına göre yüzde 0,8 arttı. Beklenti fiyat artışının yüzde 2,0'den yüzde 0,9'a gerileyeceği yönünde oluşmuştu.

Ülkenin ihraç fiyatları aylık bazda yüzde 0,3, yıllık bazda yüzde 1,0 artarken, ithal fiyatlarda aylık yüzde 1,3 artış, yıllık artış yüzde 12,3 düşüş yaşandı.

OTIS'İN ARDINDAN: KASIRGALARIN YIKICI GÜCÜ

İklim değişikliğinin yarattığı olumsuz etkilerden belki de en göze çarpanı kasırgalar. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kasırgaların etkisi sadece çevre felaketleri ile değil aynı zamanda büyük sosyo-ekonomik dönüşümlere yol açmalarıyla da görülüyor. Bunun en son örneğini ise 25 Ekim'de gerçekleşen Otis Kasırgası ile yaşadık.

Otis Kasırgasının 5. kategoriye geçerek beklenenden daha şiddetli hale gelmesiyle Meksika'nın Acapulco kenti büyük bir yıkım yaşadı. Binlerce kişinin doğrudan etkilendiği, 49 kişinin hayatını kaybettiği ve onlarca kişinin kayıp olduğu kentte özellikle altyapı yatırımlarının ve doğal afetlere karşı bina standartlarının yetersizliği kentte yaşanan felaketin boyutunu artırmış gözüküyor.

Felaketten en büyük yarayı alanın da denizcilik sektörü olduğu görülüyor. Kentin önemli turizmin destinasyonlarından olmasını sağlayan sektörün aldığı yara kentin sosyo ekonomik bozulmadan dolayı kendini toparlayabilmesinin muhtemelen uzun yıllar alacağını gösteriyor.

Bkz: <https://www.nytimes.com>

BM RAPORUNA GÖRE İKLİM 3 SANTİGRAT DERECE ARTACAK

BM tarafından 20 Kasım tarihinde yayınlanan Emisyon Boşluğu 2023 Raporu küresel ısınmaya ilişkin çarpıcı bir tespit ortaya koydu. Paris Anlaşması'nda yer alan küresel ısınmayı 1.5 oC ile sınırlı tutma hedefine yaklaşamadığımız gibi Anlaşmaya taraf devletlerin ulusal niyet beyanlarını gerçekleştirilmesi durumunda dahi dünyamız sanayileşme öncesi döneme göre 2.5 ile 2.9 oC arasında ısınma tehdidi ile karşı karşıya.

Rapor küresel ısınmayı 3 oC'nin altında tutabilmek için devletlerin ulusal niyet beyanlarında belirledikleri hedefleri gerçekleştirmelerinin yanı sıra düşük karbonlu ekonomik modellere geçişin aciliyetini de ortaya koyuyor.

Küresel sera gazı emisyonlarının çok hızlı arttığı bu dönemde BM'nin bu çağrısı çok önemli. Bilim insanlarına göre küresel sıcaklıktaki 3 oC'lik artış bizi geri dönüşü olmayan kaotik bir duruma sürükleyecek. Raporun zamanlama olarak 30 Kasım tarihinde başlayacak olan COP28'in hemen öncesine denk gelmesi de bu konuda devletlerin daha net taahhütler vermeleri için BM çabalarının sürdüğünü gösteriyor.

Bkz: <https://www.reuters.com>

ÜLKELERİN YAPAY ZEKA ATILIMLARI

Günümüzde süratle gelişen teknolojinin, özellikle son yıllarda oldukça çok sık konuştuğumuz bir konusu var: Yapay zekâ.

Yapay zekâ, insanın yaptıklarına benzer görevleri, insan zekasını taklit ederek yapmaktadır. Yapay zekâ sürekli olarak elde ettiği bilgileri yinelemeye ve iyileştirmeye programlanmıştır. Yaşamımıza uyarlama çabası verdiğimiz bu teknolojik ürün her geçen gün hayatımızın bir parçası olmuştur. Geçtiğimiz günlerde yapay zekayla adını sık sık andığımız ve hepimizin az çok bildiği Microsoft destekli OpenAI'in ChatGPT'si gündemdeki yerini korudu. Yapay zekadaki hızlı ilerlemelere ayak uydurmaya çalışan hükümetler, bu doğrultuda yapay zeka araçlarını düzenlemek için çeşitli atılımlar ve yasalar oluşturmaya başladı.

Avustralya: Yapay zekâ tarafından oluşturulan çocuklara yönelik istismar materyallerinin paylaşılmasını ve aynı materyalin 'fake (sahte)' versiyonlarının üretilmesini önlemek için yeni kodlar hazırlayacak.

Britanya: Britanya'nın önde gelen yapay zekâ geliştiricileri, 2 Kasım'da Britanya'da düzenlenen ilk küresel Yapay Zeka Güvenlik Zirvesi'nde, gelişen teknolojinin risklerini yönetmeye yardımcı olmak amacıyla yeni sınır modellerini yayınlanmadan önce test etmek üzere hükümetlerle birlikte çalışmak üzere anlaşmaya vardı. Aralarında ABD ve Çin'in yanı sıra AB'nin de bulunduğu zirveye katılan 25'ten fazla ülke, birlikte çalışmak ve gözetim konusunda ortak bir yaklaşım oluşturmak amacıyla 1 Kasım'da "Bletchley Deklarasyonu" imzaladı. Ayrıca İngiltere, yapay zekaya yönelik finansmanını yaklaşık üç kat arttırarak 300 milyon poundluk (364 milyon \$) bütçeye ulaştı.

Çin: Çin'in bilim ve teknolojiden sorumlu bakan yardımcısı Wu Zhaohui, 1 Kasım'da Britanya'da düzenlenen Yapay Zekâ Güvenliği Zirvesi'nin açılış oturumunda Pekin'in uluslararası bir "yönetim çerçevesi" oluşturulmasına yardımcı olmak için yapay zeka güvenliği konusunda iş birliğini arttırmaya hazır olduğunu söyledi.

G7: G7 ülkeleri 30 Ekim'de, yapay zeka sistemleri geliştiren firmalar için "dünya çapında emniyetli ve güvenilir yapay zekayı teşvik etmeyi amaçlayan" 11 maddelik davranış kuralları üzerinde anlaşmaya vardı.

İtalya: Üst düzey bir yetkili yaptığı açıklamada, İtalya'nın veri koruma otoritesinin yapay zeka platformlarını incelemeyi ve bu alanda uzman işe almayı planladığını söyledi. ChatGPT, geçtiğimiz Mart ayında ülkede geçici olarak yasaklandı, ancak Nisan ayında tekrar kullanıma sunuldu.

Amerika Birleşik Devletleri: Başkan Joe Biden, 30 Ekim'de, ABD ulusal güvenliği, ekonomisi, kamu sağlığı veya güvenliği açısından risk oluşturan yapay zekâ sistemleri geliştiricilerinin, güvenlik testlerinin sonuçlarını hükümetle paylaşmalarını zorunlu kılan bir idari emir yayınladı. ABD Federal Ticaret Komisyonu, Temmuz ayında OpenAI'in tüketiciyi koruma yasalarına aykırı olduğu iddiaları üzerine bir soruşturma başlatmıştı.

25 KASIM KADINA YÖNELİK ŞİDDETE KARŞI ULUSLARARASI MÜCADELE VE DAYANIŞMA GÜNÜ

25 Kasım'ın tarihi 1960 yılında Dominik Cumhuriyeti'nde faşist Trujillo Hükümeti tarafından tecavüz edilerek öldürülen Mirabel Kardeşler'e dayanır. Hükümetin önemli muhalifleri arasında yer alan 3 kız kardeşin ölümü kayıtlara trafik kazası olarak geçmiş ancak katliam büyük tepki yaratmış ve Trujillo Hükümeti devrilmiştir.

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü, "faşist diktatörlüklerin şiddetine karşı kadınların mücadele ilanı" olarak 1981 yılında Latin Amerika'daki kadınlar, 1999'da ise Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmiştir.

Dünyanın pek çok ülkesinde kadına yönelik şiddete karşı birleşmenin sembolü olan 25 Kasım'da, kadınlar sokağa çıkıyor, şiddet türlerine, faillerine ve politikalarına karşı bir aradalığı örüyor, şiddetsiz dünya talebini haykırıyor. Ülkemizde de malesef bu konuda uygulanan politikalar son derece yetersiz. 2023 yılında resmi kayıtlara göre 364 kadın öldürüldü. Kadın cinayetleri ve şiddet vakaları her geçen gün artıyor. 25 Kasım'ı geride bıraktığımız bugünlerde tüm dünyada toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve kadına yönelik şiddetin ortadan kalkmasını ümit ediyoruz.

Bkz: <https://www.ntv.com.tr>

İRAN'DA BİR MAHKEME, EŞİNİ ALDATTIĞI SUÇLAMASIYLA BİR KADINI ÖLÜM CEZASINA ÇARPTIRDI

İran'da 2022 yılında, eşi tarafından kendisini aldattığı gerekçesiyle polise şikayet kadın hakkında idam cezası verildi. Kadının karara itiraz hakkı bulunurken ülkede en son 2017 yılında bir kadın eşini aldattığı gerekçesiyle idama mahkum edilmişti. "Aldatmak" İran'da kadınlar ve erkekler için de suç teşkil ediyor. Geçtiğimiz yıllarda da eşini aldatan bir erkek idam cezasına çarptırılmıştı. Bununla beraber kadınlara yönelik bu kadar baskının var olduğu durumda verilen cezaların cinsler arasında ne kadar eşitlik taşıdığı da şaibeli bir hal alıyor.

Eşitsizliklerin başında gelen konu ise başörtüsü zorunluluğu. Başörtüsü zorunluluğu İran'da uzun yıllardır kadınlar tarafından protesto edilmekle birlikte geçtiğimiz yıllarda Masha Amini isimli genç bir kadının, ahlak polisi tarafından gözaltına alındıktan sonra hayatını kaybetmesi üzerine yeniden sıcak bir gündem haline geldi. İran başta olmak üzere dünyanın pek çok ülkesinde başlayan protestolar günlerce sürdü. Elbette Amini'nin ölümü, yaşam tarzı kısıtlamalarına yönelik tepkileri yoktan var etmedi, uzun yıllardır birikmiş olan ve dönem dönem açığa çıkan öfkenin yeniden patlak vermesine sebep oldu.

Yaşam tarzına yönelik kısıtlayıcı uygulamalar sadece başörtüsü ile sınırlı değil. Örneğin dünyaca ünlü İranlı oyuncu Leyla Hatemi, 2014 yılında jüri üyesi olarak katıldığı Cannes Film Festivali'nde (ki başörtülü katıldığı için altını çizmek gerek) jüri başkanı Gilles Jacob'ı yanağından öptüğü için ülkesinden büyük tepki almış, hakkında 50 kırbaç cezası istenmişti. Yine İranlı bir başka kadın oyuncu Golshifteh Farahani'nin, 2012 yılında bir dergiye çıplak poz vermesi nedeniyle ülkeye girişi yasaklanmıştı. İran'da kadınlara yönelik baskı ülkenin her bölgesinde eşit olmamakla beraber hala devam ediyor. Buna karşın kadınların tam anlamıyla baskı altına alınabildiğini söylemek mümkün değil. Eşitsiz yasalar yakın vadede ortadan kalkacak gibi gözüküyor ancak bunları uygulamak da giderek daha zor bir hal alıyor.

Bkz: <https://tr.euronews.com>

KADIN CİNAYETİ NEDİR? ŞİDDET ÖNLENEBİLİR Mİ?

Kadına yönelik şiddetin boyutları ülkeden ülkeye farklılık gösteriyor ancak erkek egemen sistem ve politikalar devam ettikçe önüne geçilmesi mümkün değil. Peki "kadın cinayeti" nedir? Neden böyle bir kavrama ihtiyaç duyuluyor? İngilizcede "femicide" olarak kullanılan kavram bir kişinin kadın olduğu için öldürülmesi anlamına geliyor. Bu cinayetler münferit olmayan, çoğu zaman kıskançlık, cinsel saldırıya direnme, kadınların ayrılma talebi gibi gerekçelere dayandırılıyor ve en yakınları tarafından işleniyor. Kadın cinayetlerinin ayırt edici noktası kadınlar ve erkekler arasındaki mevcut ataerkil sisteme dayalı iktidar ilişkisi. Elbette sorun sadece toplumsal bilinç ve kültürle de sınırlı değil. Toplumsal cinsiyet ve eşitlik bilincinin ilkokuldan itibaren doğru şekilde topluma kazandırılmamasının yanında yasalar ve uygulamalar da kadın erkek eşitsizliğini besleyerek şiddete alan açıyor.

Doğru politikalarla kadın cinayetlerini önlemek mümkün. Türkiye'de işlenen kadın cinayetlerinin çoğunda öldürülen kadının, daha önce şiddet tehdidi ile faili yargıya şikayet ettiği ancak hukuki sürecin doğru işlemediği görülüyor. Buna ek olarak kadınların ekonomik özgürlükten mahrum bırakılmaları ve toplum baskısı ile karşı karşıya kalmaları da şiddet tehdidi altında yaşamaya "alışmalarına" sebep oluyor. Cinayet işlendikten sonra devam eden yargı süreci de önemli bir etmen. Kadın cinayetleri konusunda cezaların caydırıcı niteliğe sahip olması gerekirken aksine "iyi hal, indirim" vb. uygulamalar caydırıcılığın önüne geçiyor.

Türkiye, bu konuda son derece problemlili uygulamalara sahip ülkeler arasında. Geçtiğimiz yıllarda İstanbul Sözleşmesi, "aileye zarar verdiği" gerekçesiyle kaldırılmış, 6284 sayılı "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun"da hedef tahtasına konmuştu. Gerek sözleşmenin gerek kanunun hakkıyla uygulandığı söylenemez ancak yasadan kaldırılmaları bir yandan kadınların sahip olduğu tüm güvencelerin ortadan kaldırılması anlamına geliyor bir yandan da potansiyel failere cesaret veriyor.

KADIN CİNAYETLERİ DURMUYOR: İTALYA'DA BİR KADIN ESKİ SEVGİLİSİ TARAFINDAN ÖLDÜRÜLDÜ

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü'nü geride bıraktığımız şu günlerde, her sabaha yeni bir kadın cinayeti ile uyanıyoruz. İtalya'da 22 yaşındaki Giulia Cecchettin isimli genç bir kadın eski sevgilisi olan Flippo Turetta tarafından öldürüldü. Cecchettin'in daha önce Turetta tarafından baskı ve psikolojik şiddete maruz kaldığı, Turetta'nın genç kadının kendisinden önce üniversiteyi bitirmesini istemediği ve genç kadının ayrılma taleplerine karşın yine psikolojik baskı kurduğu belirtiliyor. Cecchettin'in öldürülmesi ülkede infial yaratırken ülkenin pek çok bölgesinde kadın eylemleri gerçekleşti. Başkent Roma'da 500 bini aşkın insanın katıldığı 25 Kasım protestolarında Cecchettin anıldı.

Cumhurbaşkanı ve Başbakan da dahil olmak üzere pek çok siyasetçi cinayeti kınarken yapılan gösterilerde hükümet politikaları sıklıkla eleştirildi. Cinayet sonrasında Eğitim Bakanı Giuseppe Valditara, cinsiyete dayalı şiddeti önlemek için okullarda "büyük bir seferberlik" başlatacaklarını ve "erkek şovenizmi, maçoluk ve kadına yönelik psikolojik ve fiziksel şiddet" karşıtı bir kampanya yürütüleceğini söyledi.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

ULUSLARARASI STRATEJİK ARAŞTIRMALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ (AREL USAM)

İLETİŞİM:

Prof. Dr. Oktay BİNGÖL, Müdür, oktaybingol@arel.edu.tr, 0850 850 27 35-1622

Dr. Öğr. Üyesi Selma ŞEKERCİOĞLU BOZACIOĞLU, Müdür Yrd. selmasekercioglu@arel.edu.tr, 0850 850 27 35-1623

Dr. Yunus KARAAĞAÇ, Stratejik Araştırmalar Uzmanı, yunuskaraagac@arel.edu.tr 0850 850 27 35-1647

Sinem KARATAŞ ARI, İdari İşler Uzmanı, sinemkaratas@arel.edu.tr, 0850 850 27 35-1648

BU SAYIYA KATKI SUNANLAR

Doç. Dr. Aylin ERDOĞDU, Küresel Ekonomik Görünüm: ABD, Avrupa ve Asya

Arş. Gör. Elif ÜÇERLİ, Bölgesel ve Küresel Toplumsal Cinsiyet Görünümü: Kadına Yönelik Şiddet 1-2

Samiye Yüksel, Uluslararası İlişkiler Lisans Öğrencisi, Küresel Teknolojik Görünüm: Yapay Zeka - ChatGPT

ADRES:

Türkoba Mahallesi Erguvan Sokak No:26 / K 34537

Tepekent - Büyükçekmece

İstanbul-Türkiye

arelusam@arel.edu.tr

arelusam01@gmail.com